

Den nordfinländska dialektgränsen. Ett klassiskt problem i finlandssvensk dialektforskning

Ann-Marie Ivars

Det har i år gått 120 år sedan O. F. Hultman i *De östsvenska dialekterna* (1894) lanserade sin indelning av de svenska dialekterna i Finland i två huvudgrupper, *nordfinländska* och *sydfinländska* mål. Gränsen drog han mellan Houtskär och Korpo i Åboland, för där stod dialekterna i en påfallande skarp kontrast till varandra, skarpare än någon annanstans i Finland. Kontrasten illustreras i Hultmans *Efterlämnade skrifter* (1939) med tolv språkdrag som skiljer Houtskär från Korpo på den fonologiska och morfofonologiska nivån.

Kännetecknande för Åboland som helhet är en långt gången dialektsplittring som fortsatt har dragit till sig forskarnas intresse. Det kan inte förnekas att den hultmanska indelningen bygger på väsentliga drag i dialektutvecklingen, säger t.ex. Kurt Zilliacus (1992). Han ser Åboland som en mötesplats för ”dialekter av omisskännligt nyländsk, åländsk och österbottnisk karaktär” men drar huvudgränsen mellan Korpo och Nagu. Gunilla Harling-Kranck (1981) har påpekat att Hultmans kriterier sällan kan tillämpas på varje sockenmål inom respektive huvudgrupp, men faktum är att många dialektskillnader möts, om inte precis mellan Houtskär och Korpo så inom Skärgårdshavet. Therese Leinonen (2012) har analyserat fonologiska likheter och olikheter med kvantitativa metoder och funnit dialektgränser som löper bl.a. på ömse sidor om dels Korpo, dels Pargas.

Under arbetet med en kommande bok om svenska dialekter och stadsmål i Finland väcktes mitt eget intresse för den gamla gränsen som skiljer Iniö och Houtskär (samt södra Korpo och Nagu) från det övriga Åboland och för ihop dem med Åland och Österbotten. Den nordfinländska gränsen tycks ha fog för sig, men den behöver preciseras och underbyggas med drag från fler nivåer än den fonologiska. Houtskär utgör i själva verket nedre högra hörnet i vad jag kallar ”den finlandssvenska novationstriangeln”, där Åland bildar nedre vänstra och södra Österbotten triangelnns övre hörn.

Föredraget utgår från dialekten sådan den talas i Iniö och Houtskär. Det avser att komplettera Hultmans kriterier med en rad likheter på olika språknivåer i ett område som sträcker sig från (södra) Österbotten i norr till (östra) Åland i sydväst samt Iniö och Houtskär i sydost. Olikheter de tre områdena emellan ska dessutom klarläggas, för västra Åboland utmärker sig också för en del drag som ger området en sydfinländsk prägel. Förklaringar till likheterna inom den nämnda triangeln söks: Vilka kontakter mellan gamla svenska bosättningar utmed Bottenhavskusten och i Skärgårdshavet i äldre tid återspeglar sig i dialekterna i modern tid? I kustlandet mellan Österbotten i norr och Åbo i söder talas det i dag bara finska dialekter, sydvästhinska i trakten av Åbo och övergångsdialekter mellan sydvästhinska och tavastländska i trakten av Björneborg.